

QEVERISJA E MIRË

QEVERISJE E HAPUR DHE
LLOGARIDHËNJE NË POLITIKË
DHE PUSHTET

Autore: Blerina Ramaj, Open Data Kosovo

Analizë e Hapjes së Parlamentit në Kosovë dhe në Rajon

Propozime për përmirësimin e gjendjes aktuale

Ky publikim është prodhuar nga asistenca e Bashkimit Evropian në kuadër të projektit ACTION SEE – Llogaridhënja, Teknologjia dhe Hapja institucionale në rajonin e Evropës Juglindore.

Autore: Blerina Ramaj, Open Data Kosovo

Analizë e Hapjes së Parlamentit në Kosovë dhe në Rajon

Propozime për përmirësimin e gjendjes aktuale

Prishtinë, Shtator 2019

Hyrje

Në bashkëpunim me partnerë nga rrjeti rajonal "ActionSEE", ODK ka përgatitur një propozim të politikave praktike në të cilat janë analizuar nivelet e transparencës, hapjes dhe përgjegjshmërisë së fuqisë legjislative në rajonin e Ballkanit Perëndimor.

Propozimet janë rezultat i një studimi gjithëpërfshirës, bazuar në metodologji, të ndërmarrë nga anëtarët e rrjetit ActionSEE në muajt e kaluar në të gjitha vendet e Ballkanit Perëndimor. Qëllimi i hulumtimit është të sigurojë një përmbledhje të thelluar të situatës në zonat e përmendura, të kontribuojë në cilësinë e reformave, në punën e administratës shtetërore, të ndikojë në forcimin e qeverisjes së mirë dhe të ndihmojë institucionet për zbatimin e tyre me efikasitet në punën e tyre. Ne jemi të mendimit se këto janë objektivat që i ndajmë me vetë institucionet e përfshira në këtë studim.

Propozimet për politika praktike, me analiza të njëkohshme, është dokumenti i tretë i këtij lloji. Edhe vitin e kaluar, pas hulumtimit të bërë, anëtarët e rrjetit dhanë rekomandime për përmirësimin e hapjes së institucioneve. Në bazë të rezultateve të hulumtimit të realizuar në vitin 2016 dhe 2017, politikat u hartuan duke siguruar një përmbledhje të situatës në parlamentet rajonale, duke përfshirë mangësitë e identifikuara dhe praktikatat e mira në këtë fushë. Mbi bazën e këtyre analizave, janë bërë rekomandimet e vitit të kaluar, si dhe Udhërrëfyesi për përmirësimin e zonave specifike të mbuluara nga hulumtimi.

Ky dokument është i treti me radhë në të cilin ne rishikojmë gjendjen e hapjes së institucioneve dhe rekomandimet për përmirësim. Pas hulumtimit të parë që është bërë në vitin 2016, ne kemi filluar të përmirësojmë dhe adaptojmë metodologjinë e kërkimit dhe treguesit e saj, bazuar në njohuritë tona mbi gjetjet dhe rezultatet e monitorimit. Hulumtimi i këtij viti është realizuar mbi bazën e treguesve që mundësuan një panoramë të saktë se sa parlamentet rajonale kanë punuar për të përmirësuar hapjen e tyre gjatë vitit të kaluar.

Politikat e hapjes duhet të jenë politika e të gjitha parlamenteve në rajon, si dhe duhet të definohet si të gjitha politikat e tjera të rëndësishme dhe nuk duhet të jetë rezultat i një vendimi aktual ose gjendjes aktuale të autoriteteve. Çdo vend i rajonit ka kushtet e veta specifike, politike, në të cilat zhvillon hapjen e tij, por mund të ketë vend të dukshëm për veprim të përbashkët rajonal për të përmirësuar situatën.

Hapja e Parlamenteve në Rajonin e Ballkanit Perëndimor

Rezultatet e hulumtimit të kryer tregojnë se hapja parlamentare në nivelin rajonal është rritur në vitin 2018 në krahasim me 2017. Mesatarja rajonale në raundin e fundit të matjes shënoi 65%, që është 4% më e lartë se në vitin e kaluar (61 %). Ky konstatim është inkurajues për faktin se në vitin 2017 u shtuan indikatorë të rinj, të cilët forcuan kriteret e matjes dhe çuan në rënien e rezultatit në vitin kur metodologjia u rishikua dhe u bë më e kërkuese. Ne besojmë se një qasje e tillë hulumtuese shtoi në faktin se pas dështimit të përmbushjes së treguesve të përparuar në 2017, parlamentet fillimisht filluan të punojnë dhe zhvillojnë hapjen e tyre sipas gjetjeve dhe rekomandimeve të hulumtimit.

Sidoqftë, studimi i këtij viti tregon gjithashtu ndryshime të konsiderueshme rajonale në nivelin e hapjes parlamentare. Hendeku midis parlamenteve kombëtare varijon nga 79% të indikatorëve të shënuar nga parlamenti Malazez, në 46% të shënuar nga Bosnja dhe Hercegovina. Për më tepër, përparimi në nivelin e hapjes brenda tre viteve mbetet i pabarabartë, ndërsa rënia u regjistrua në rastet e disa parlamenteve. Progres i konsiderueshëm prej 23% është regjistruar në Kosovë parlamenti kombëtar i të cilës në vitin 2018 shënoi 72% në krahasim me 49% në 2017.

Progres i vogël në vitin 2018 është regjistruar në Serbi dhe Maqedoninë e Veriut, duke filluar nga 3% në 4%, duke çuar në rezultatet më të fundit përkatësisht nga 58% dhe 62% të indikatorëve të hapjes. Rënie e vogël në vitin 2018 është regjistruar në rastet e parlamenteve të Malit të Zi (79%) dhe Shqipërisë (71%), në krahasim me 2017 kur Mali i Zi shënoi 80%, ndërsa Shqipëria shënoi 75%. Mali i Zi është i vetmi vend në rajon, hapja parlamentare e të cilit pëson rënie të vazhdueshme që nga viti 2016, duke çuar në një rënie prej 6% në rrjedhën e tre viteve.

Organet më të larta legjislative të rajonit ende nuk kanë një qasje strategjike ndaj politikës së hapjes pasi ishte e dukshme dhe tregohet në analizën e hapjes së parlamentit në vitin 2016, dhe gjithashtu mbeti e pandryshuar në rezultatet e monitorimit të kryer në 2017 dhe në 2018.

2) Declaration on Parliamentary Openness
Available at: <https://goo.gl/FJHWVS>
Access: 27.03.2017

Guidelines for Parliamentary Websites,
Inter-Parliamentary Union, 2009 Available
at: <https://goo.gl/gD2Wg0> Access:
27.03.2017

Kërkesat për hapje mund të nxirren indirekt nga Kushtetuta, Rregulloret dhe Procedurat apo dhe ligjet ose aktet e tjera, siç është Ligji për Qasje në Dokumente ose kërkesat e ndryshme që vijnë nga procesi i anëtarësimit në BE. Si të tilla, ata i nënshtrohen interpretimeve të ndryshme dhe gatishmërisë së shumicës parlamentare për t'u pajtuar me qeverisjen e mirë dhe parimet demokratike.

Informacionet që ipen mbi punën e parlamentit, u përkasin qytetarëve dhe është e nevojshme që vazhdimisht të përmirësohet niveli ekzistues i kulturës së hapjes parlamentare. Politika e hapjes duhet të zhvillohet duke ju përshtatu edhe teknologjive të reja që prezentohen. Teknologjitë e reja duhet të përdoren plotësisht, pasi do të mbështesin dhe lehtësojnë botimin e të dhënave në një formë të lexueshme nga makina. Në mbështetje të kësaj, gjetjet tregojnë se parlamentet në rajon nuk janë të përkushtuar të botojnë të dhëna në një format të hapur, duke refuzuar apo minimizuar vlerën e përdorshme të informacionit të publikuar.

Mungesa e dëshirës për të punuar në përmirësimin e hapjes dhe transparencës së parlamenteve është e vërtetë dhe e konfirmuar edhe në vitin 2018, kur 4 nga 6 parlamentet nuk i dhanë përgjigje pyetësorit - Serbia, Mali i Zi, Maqedonia e Veriut dhe Bosnja dhe Hercegovina. Kjo tregon se edhe ato parlamente që shënuan më të mirën kur bëhet fjalë për nivelin e hapjes, preferojnë të shënojnë në kuti sesa të hapin punën e tyre dhe të bashkëpunojnë me shoqërinë civile dhe qytetarët. Mosgatishmëria për t'u përgjigjur pyetësorit është në vetvete një tregues i hapjes së pamjaftueshme dhe mungesës së interesit për promovimin e hapjes.

Monitorimi ynë ka treguar disa "pika kritike", d.m.th., pengesa kryesore për zhvillimin e hapjes parlamentare në rajon.

Transparenca, qasja dhe komunikimi me qytetarët

Gjetjet e hulumtimit tregojnë se hapja në fushën e transparencës është rritur në nivelin e të gjithë rajonit. Parlamenti i vetëm, rezultati i të cilit u zvogëluar në këtë fushë është Parlamenti i Shqipërisë duke ulur rezultatin e tij për 9% në krahasim me vitin 2017. Sidoqoftë, është shqetësuese të shikohet se kur bëhet fjalë për qasjen në parlament nga qytetarëvt ngec ndër vite, duke shënuar mesataren rajonale të 61%. Parlamentet duhet të punojnë në përmirësimin e kontaktit të tyre me qytetarët në mënyrë që të kryejnë plotësisht rolin e tyre si institucioni më i lartë përfaqësues në sistemet politike në rajon. Kjo është veçanërisht e rëndësishme në Bosnjë dhe Hercegovinë që në vitin 2017 dhe 2018 shënuan pak më lart se një e treta e treguesve - përkatësisht 39% dhe 37%.

Megjithëse ekzistenca e Ligjit për Qasje në Dokumente Publike në rajon kontribuon në masë të madhe për transparencë më të madhe të parlamenteve, është e nevojshme të forcohet më tej zbatimi i tij. Është me shumë rëndësi që parlamentet të përpiqen të publikojnë informata në mënyrë pro-aktive mbi punën e tyre.

Në mesin e parlamenteve në rajon, ka kampionë dhe shembuj të praktikës së mirë kur bëhet fjalë për publikimin e të dhënave për punën e parlamentit dhe të deputetëve, konkludojmë se korniza legjislative dhe angazhimi deklarativ për respektimin e parimeve të hapjes dhe standardeve ndërkombëtare shpesh mbahen vetëm në letër. Hulumtimi i vitit 2018 tregon gjithashtu se informacioni mbi veprimtarinë e deputetëve në komisionet parlamentare, dokumentet që burojnë nga puna e komisionit ose ndryshimet e paraqitura nuk janë publikuar ende nga një pjesë e parlamenteve në rajon.

Ndërveprimi me qytetarët ra në vitin 2018 duke arritur një nivel alarmant të ulët me një rezultat mesatar rajonal prej 31%, në krahasim me 35% në 2017. Ndërveprimi me qytetar nënkupton mundësitë që ofrohen për qytetarë që të adresojnë ankesa, mënyra interaktive për Komunikim si Twitter dhe Facebook apo dhe promovimi i peticioneve elektronike. Është veçanërisht shqetësuese që parlamenti i Malit të Zi, i cili mban titullin kampion i hapjes, shënon vetëm 31 % në bashkëveprimin qytetar. Parlamentet që ndërvepruan më së paku me qytetarët në 2018 janë parlamentet e Serbisë (24%) dhe Bosnje-Hercegovina (14%).

Parlamentet në rajon vazhdojnë të jenë inertë dhe nuk përpiqen të investojnë në kanale të reja të komunikimit që mund të ndihmojnë në tejkalimin e hendekut midis qytetarëve dhe institucionit të tyre përfaqësues. Një problem tjetër rajonal është respektimi i parimit që të dhënat duhet të publikohen në formate të hapura të të dhënave, të cilat do të rrisin mundësinë e rritjes së qasshmërisë dhe do ta bënin më të lehtë që qytetarët të mbledhin informacion.

Rezultatet në ndërveprimin e qytetarëve janë veçanërisht interesante për faktin se në secilin vend ekziston baza për kryerjen e konsultimeve publike, veçanërisht në Shqipëri (100%), Kosovë (77%) dhe Mal të Zi (77%). Konsultime publike përmbajnë rregullat dhe procedurat që qytetarët, OJQ-të dhe palët e interesit të jenë të angazhuar në punën e komisioneve dhe parlamentit.

Ajo që sigurisht ngjall shqetësimin është fakti që transparenca dhe komunikimi me qytetarët mbetet i ulët kur bëhet fjalë për përgatitjen, diskutimin, miratimin dhe prezantimin (në formatin e hapur të të dhënave) aktin më të rëndësishëm vjetor legjislativ në çdo vend - buxhetin e shtetit. Rezultati mesatar për çdo vend në 2018, u rrit me 10% përqind në krahasim me 2017, dhe arrin 51%. Sidoqoftë, gjysma e vendeve vazhduan të performonin në mënyrë të pakënaqshme në këtë fushë: Bosna dhe Hercegovina (23%), Serbia (30%) dhe Maqedonia Veriore (38%).

Është thelbësore që parlamentet në rajon të përpiqen të vlerësojnë plotësisht rëndësinë, rolin dhe mendimin e shoqërisë civile në demokraci dhe të përmirësojnë mekanizmat e bashkëpunimit me të. Është vërejtur se përkundër mekanizmave ekzistues dhe përcaktimit deklarativ të mbajtësve të pushtetit legjislativ, bashkëpunimi parlamentar me shoqërinë civile në rajon është e ulët përgjithësisht. Parlamenti i Republikës së Serbisë ndërpreu bashkëpunimin me Parlamentin e Hapur pas protestës që kjo nismë parashtrroi në mënyrën se si ishte debatuar dhe miratuar Ligji i Buxhetit për vitin 2018.

Mbikqyrja parlamentare - bazë e mirë dhe zbatim i dobët

Parlamentet në rajonin e Ballkanit Perëndimor vazhdojnë të kenë një bazë të mirë për mbikëqyrjen parlamentare, e cila përfshin procedurat të cilat lejojnë parlamentin të marrë në pyetje qeverinë dhe ta mbajë atë para përgjegjësisë, por edhe komisionet parlamentare të përfshijnë ekspertë në konsultime në lidhje me disa pjesë legjislative ose fusha të politikave. Përmirësimi më i dukshëm kur bëhet fjalë për këtë rol kyç parlamentar ishte regjistruesi në Kosovë, i cili në vitin 2018 shënoi mbi 94% në krahasim me vetëm 19% të treguesve të shënuar në vitin 2017.

Këtë vit, Parlamenti i Kosovës kapërceu pozicionin më të mirë të rangut që u mbajt nga Parlamenti i Malit të Zi, i cili përsëri shënoi 93%. Kur bëhet fjalë për shtetin me parlamentet e tjera kombëtare, rezultatet nuk kanë pësuar ndryshime në krahasim me raundin e mëparshëm të matjes me parlamentin e Shqipërisë (88%) dhe Maqedoninë e Veriut (83%). Parlamenti i Serbisë është i vetmi që pësoi një rënie prej 5%, duke shënuar 67% në 2018, në krahasim me 72% në 2017.

Sidoqoftë, është e nevojshme të forcohet në mënyrë të konsiderueshme mbikëqyrja parlamentare në nivelin e të gjithë rajonit, me theks që të sigurohet zbatimi i plotë i tij në praktikë. Parlamentet në rajon vazhduan të zbatojnë zyrtarisht këtë funksion në vitin 2018, gjë që çoi në faktin se rezultatet e mbikëqyrjes parlamentare në të vërtetë mungojnë. Nevoja për të forcuar funksionin e kontrollit dhe mbikëqyrjes së parlamentit në drejtim të zbatimit të tij efektiv u theksua përsëri nga Komisioni Evropian në raportet individuale për secilin vend, të botuar në maj 2019.

Kjo situatë na rikthen në përfundimin e vitit të kaluar. Përkeqësimi i Parlamentit si një institucion kryesor në sigurimin e sundimit të ligjit dhe sistemit funksional të kontrolleve dhe ekuilibrave, duke reflektuar në performancën e rrallë dhe sipërfaqësore të mbikëqyrjes mbi ekzekutivin, paraqesin sfida serioze për procesin demokratik dhe integrimin në BE të rajonit. Të gjitha parlamentet në rajon duhet të ndërmarrin përpjekje për të zbatuar plotësisht dhe në mënyrë thelbësore mekanizmat ekzistues, duke kontribuar kështu në rritjen e nivelit të përgjegjshmërisë politike.

Vlerësimi dhe kontrolli i dobët i punës së parlamenteve dhe sjelljes së deputetëve - efektet, integriteti dhe etika

Për të tretin vit radhazi, hulumtimi tregoi se puna e parlamenteve në rajon nuk bazohej në krijimin e një metodologjie uniforme dhe treguesve të duhur për matjen e rezultateve dhe cilësinë e punës së tyre dhe punën e deputetëve. Planifikimi strategjik i parlamenteve në nivelin rajonal është edhe më i ulët se vitet e kaluara. Në krahasim me 2017, kur katër parlamente plotësuan disa tregues në këtë fushë, në vitin 2018 vetëm tre mbetën me rezultate - Shqipëria (33%), Bosnja dhe Hercegovina (39.6%) dhe Mali i Zi (33%). Parlamentet e Serbisë dhe të Kosovës shënuan zero pikë për të dytin vit radhazi, ndërsa Parlamenti i Maqedonisë së Veriut iu bashkua atyre në vitin 2018. Kjo situatë, e cila vazhdon të përsëritet nga viti në vit, vazhdon të ketë një ndikim në cilësinë e performancës parlamentare, pasi parlamentet nuk arrijnë të bëjnë vlerësimin e ndikimit dhe planifikimin e shëndoshë.

Situata me lobimin u përmirësua pak në vitin 2018, pasi Serbia i'u bashkua Maqedonisë së Veriut dhe Malit e Zi si një vend që miratoi rregulloren/ligjin në këtë fushë. Mirëpo në anën tjetër, Serbia mbetet i vetmi vend në rajon i cili nuk ka Kodin e etikës për deputetë, pasi Maqedonia e Veriut e miratoi këtë dokument në vitin 2018. Sidoqoftë, përfundimi i përgjithshëm është se zbatimi i Kodit të Etikës mbetet i dobët në nivelin e i gjithë rajoni.

Është thelbësore që parlamentet që ende nuk e kanë miratuar Kodin e Etikës e vendosin këtë si përparësi në agjendën e tyre. Për më tepër, është e nevojshme që të gjitha parlamentet e vendeve të rajonit të krijojnë mekanizma të qartë për monitorimin e zbatimit të Kodit të Etikës së deputetëve dhe të sanksionojnë çdo shkelje të standardeve. Praktika nga rajoni tregon se në rast të shkeljes së e Kodit të Etikës nuk sjell gjithmonë sanksionimin mbi këto sjellje, dhe shpesh paraqitet si subjekt i mos-marrëveshjeve politike. Zbatimi i vazhdueshëm i rregullave dhe parimeve të përcaktuara në Kodin e Etikës është thelbësor për ngritjen e nivelit të përgjegjësisë politike dhe besimit të publikut në punën e parlamenteve.

Kuvendi i Kosovës

Hapja e Kuvendit të Kosovës u mat dhe u rendit përmes një grupi prej 117 treguesish që matin shkallën e hapjes në katër fusha: Qasshmëria, Ndërgjegjësimi, Integritetit dhe Transparenca. Kuvendi i Kosovës shënoi gjithsej 73% të treguesve dhe për këtë arsye zbriti në vendin e dytë në renditjen e parlamenteve të Ballkanit Perëndimor. Mali i Zi mban epërsinë për më të hapurit nga të gjitha Parlamentet në rajon, me një rezultat prej 79% të kriterëve të parashikuara.

Renditja e Kosovës këtë vit është më e kënaqshme se ajo e një viti më parë, duke demonstruar një rritje të përpjekjeve për Hapje Parlamentare me shumë mjete që janë fuqi si Forumi i Transparencës, zyra për bashkëpunim me shoqërinë civile, hapja e mbledhjeve të komisioneve etj. Megjithatë, mbetet akoma vend për të përmirësimi i tij. Duhet të diferencohet që hulumtimi është bërë për kuvend si institucion dhe politikat në vend se sa një analizë e punës së deputetëve. Analiza më poshtë ofron një numër vëzhgimesh mbi të dhënat e mbledhura, të ndjekura nga rekomandimet se si mund të përmirësohet gjendja aktuale e punëve.

Qasshmëria

Kuvendi i Kosovës shënoi 55% të treguesve në parimin e qasshmërisë. Edhe pse ka pasur një rritje prej 10% nga viti 2017, ky rezultat akoma e rendit Parlamentin kosovar në fund të listës në krahasim me vendet e tjera rajonale në Ballkanin Perëndimor, duke tejkaluar vetëm Bosnjën dhe Hercegovinën. Vetëm në qasshmëri, lider është Shqipëria, me një rezultat prej 83% të ndjekur nga Mali i Zi me një rezultat prej 69%. Shqipëria i arriti këto rezultate duke hapur Parlamentin e saj për publikun në drejtim të lirit të qasjes në informacion dhe lehtësimi të procedurave për kontakt dhe komunikim.

Kosova, nga ana tjetër, nuk ka arritur që të lehtësoj komunikimin midis vetes dhe publikut. Për shembull, nuk ka një kanal të drejtpërdrejtë të komunikimit në webfaqe zyrtare të Kuvendit në dispozicion, përmes të cilit qytetarët mund të ngrenë shqetësime, shprehin pakënaqësi dhe të bëjnë ankesa.

Janë analizuar standardet dhe rekomandimet e disa organizatave ndërkombetare (të tilla si Access Info Europe, EU, IPU, OECD, OGP, SIGMA, WORLD BANK, etc.)

Edhe pse Kuvendi ka një llogari aktive në Facebook, ai nuk ka një llogari në Twitter që mund të nënkuptojë një arritje më të vogël ndaj demografisë më të re. Për më tepër, akoma nuk ka ndonjë detyrim ligjor për kryerjen e trajnimeve të personelit në fushën e qasjes në informatat publike. Parlamenti i Kosovës në tre vitet e kaluara nuk ka organizuar një trajnim të vetëm në fushën e qasjes në dokumente publike dhe të dhëna të hapura për zyrtarët e tij, të cilat do t'i ndihmonin zyrtarët publik se si të i trajtojnë kërkesat për qasje në dokumente publike.

Në vlerësimin e indeksit, Kosova u vlerësua me një infrastrukturë e mirë për lirinë e informacionit, më e rëndësishmja që kjo e drejtë është mishëruar në Ligjin për Qasje në Dokumente Publike i cili është rishikuar dhe aprovuar në Korrik 2019. Institucioni ka një person të caktuar që merret me kërkesa të lirisë së informacionit dhe ekziston një afat i arsyeshëm minimal kohor për t'iu përgjigjur kërkesave, përveç kësaj, Ligji ka prezantuar Komisionerin për Informim dhe Privatësi i cili do të shikoj zbatimin e ligjit dhe nëse të gjitha kërkesat janë duke u trajtuar në përputhje me rrethanat dhe në kohën e duhur. Sidoqoftë, e drejta për të qasje në informacion ende nuk duket se vlen për ndërmarrjet shtetërore, ndërmarrjet publike ose entitetet e tjera që janë në pronësi ose kontrollohen nga parlamenti, i cili konsiderohet një problem i vazhdueshëm nga matja e fundit. Një aspekt tjetër që parandalon zbatimin e duhur të këtij ligji është mos publikimi i një liste të regjistrave dhe dokumenteve në posedim të Institucionit, siç edhe kërkohet me ligj.

Një problem tjetër themelor i qasshmërisë së Kuvendit është mundësia e optimizuar për kërkim në faqen kryesore. Në faqen zyrtare të Kuvendit, kjo karakteristikë nuk funksionon, gjë që e bën të pamundur për qytetarët që të kërkojnë nëse një dokument është i disponueshëm në faqen e internetit të Kuvendit.

Peticionet elektronike gjithashtu do të luanin një rol të madh në rritjen e hapjes brenda parlamentit për sa i përket qasjes. Tani për tani, nuk ka asnjë politikë që të vendosë ose të paktën të promovojë krijimin e peticioneve elektronike. Në tre treguesit lidhur me këtë pikë, Kosova shënoi zero pikë. Prandaj, Parlamenti duhet të synojë të shkojë drejt mënyrave më moderne të bashkëveprimit me qytetarët. Komunikimi në internet është bërë mjeti i preferuar i komunikimit për një numër gjithnjë e më të madh të njerëzve dhe për një gamë gjithnjë e më të gjerë të qëllimeve. Një sistem elektronik i peticionit me bazë në internet do të ishte pra më transparent dhe i arritshëm tek personat sesa peticionet tradicionale.

Parlamenti mban një marrëdhënie të mirë me shoqërinë civile, dhe ka rregulla të cilat rregullojnë qasjen e shoqërisë civile dhe qytetarëve mbi punën e kuvendit, si dhe pjesëmarrjen në komisionet parlamentare (Rregullorja punës Neni 65). Gjithashtu, ekziston një person i ngarkuar për të mbajtur marrëdhënie dhe komunikim të rregullt me OSHC-të dhe me një platformë regjistrimi në internet për palët e interesuara. Një hap drejt këtyre marrëdhënieve të mira është edhe grupi joformal për Transparencë në Kuvend, i cili po punon drejt rritjes së transparencës dhe llogaridhënies në Kuvend së bashku me Deputet, stafin civil, OSHC-të, organizatat ndërkombëtare dhe qytetarët. Kjo reflektohet në rezultatin solid të marrë nga Kosova në këtë tregues të lidhur.

Ndërgjegjësimi

Në komponentën e ndërgjegjësimit, Parlamenti i Kosovës shënoi 80% të indikatorëve duke u vendosur kështu menjëherë pas udhëheqësit Mali i Zi, i cili shënoi 84%. Brenda vetëm një viti, Kosova arriti pikë të konsiderueshme në lidhje me parimin e vetëdijësimit dhe për këtë arsye arriti të ngjitej nga vendi i fundit në vendin e dytë brenda rajonit. Kjo rritje ka ndodhur për shkak që në vitin 2017, Kuvendi nuk i është përgjigjur pyetjeve nga pytëtori. Sa i përket planifikimit strategjik, i cili synon të sigurojë një vlerësim të hollësishëm dhe sistematik të ndikimeve të mundshme të një rregulloreje të re në mënyrë që të vlerësojë nëse rregullorja ka të ngjarë të arrijë objektivat e dëshiruara. Në këtë pikë, Kosova ende nuk ka rregullore për të vlerësuar ndikimet e mundshme të akteve ligjore ekzistuese dhe të përgatitura.

Sidoqoftë nën nënkomponentën e monitorimit parlamentar Kosova shënon 94%. Aktivitetet dhe seancat parlamentare zakonisht regjistrohen dhe hapen për publikun, si dhe arkivohen. Përmes procedurave parlamentare, përfaqësuesit e ekzekutivit me bazë ligjore sillen në Kuvend në mënyrë që t'i përgjigjen pyetjeve të deputetëve. Për më tepër, ekziston një procedurë për zhvillimin e një Mocioni të Mosbesimit. Një grup parlamentar ose deputetë kanë gjithashtu të drejtë të paraqesin një kërkesë për një interpelancë për të marrë në konsideratë një çështje që lidhet me punën e qeverisë ose të një ministrie.

Sipas Rregullores së Punës të Kuvendit të Kosovës, në nenin 66, komisionet kanë të drejtë të konsultohen me ekspertë me qëllim të marrjes së informacionit mbi një temë në diskutim. Ata mund të mbajnë seanca dëgjimore publike dhe madje mund të hyjnë në diskutim të përgjithshëm me personat që japin informacione për atë që është e nevojshme për të sqaruar faktet.

E gjithë kjo mundëson që qytetarët të informohen dhe azhurnohen me të gjitha ndryshimet që janë ose mund të ndikojnë në jetën e tyre të përditshme. Sidoqoftë, ne do t'i rekomandonim Kuvendi të miratojë një procedurë në mënyrë që të vlerësojë cilësinë e një kornize ligjore të ardhshme për çështje individuale. Kjo do të përmbushë të gjitha kërkesat e parimit të vetëdijësisimit dhe kështu do ta vendosë Kosovën edhe më të lartë në këtë renditje.

Integriteti

Integriteti përfshin mekanizat të cilët egzistojnë për të parandaluar korrupsionit, egzistimit të kodit të etikës dhe rregulloret për lobim. Në këtë parim, Kosova shënoi 82%. Në një barazim me Shqipërinë, të dy këto vende mbajnë vendin e dytë duke u tejkaluar vetëm nga Mali i Zi, i cili arriti një rezultat 92% të treguesve.

Për të parandaluar në mënyrë efektive korrupsionin në Kosovë, Kuvendi adoptoi Kodin e Etikës për deputetët. Kodi i Etikës, që është pjesë e Rregullores së Punës së Kuvendit, është publikuar në faqen e internetit dhe rregullon çështjet mbi konfliktin e interesit, përdorimin e pronës shtetërore, dhuratat dhe favorizimet, dhe veprimtarinë politike. Sipas Kodit, anëtarët informojnë me shkrim Presidentin e Kuvendit për të gjitha interesat financiare që ata ose familja e tyre e ngushtë mund të kenë dhe përfitimet financiare që mund të marrin. Kjo deklaratë e shkruar duhet të bëhet në zyrën e Presidentit të Kuvendit brenda tridhjetë (30) ditëve nga seanca inauguruese e Kuvendit dhe duhet të azhurnohet pas kësaj brenda tridhjetë (30) ditësh nga çdo ndryshim material që ndodh.

Deklarata e pasurisë së deputetëve siguron informacione mbi pasuritë, burimet e të ardhurave, shumën e të ardhurave, pozicionin e paguar dhe jo të paguar jashtë, si dhe detyrimet. Të gjitha këto të dhëna janë të organizuara dhe strukturuara në një mënyrë lehtësisht të kuptueshme për publikun. Megjithëse këto të dhënat që kanë të bëjnë me deklarinimin e pasurisë nuk është publikuar në Uebfaqen e Kuvendit, ato jepen në përputhje me Ligjin për Qasje në Dokumente Publike dhe në faqen e internetit të Agjencisë Kundër Korrupsionit.

Mekanizmat përgjegjës për monitorimin e zbatimit e deklaratave të pasurisë së deputetëve është Agjencia Kundër Korrupsionit. Në rast se një deputet shkel detyrimet e parashikuara me ligj, Agjencia paraqet një kallëzim penal në zyrën e prokurorisë kompetente kundër zyrtarit të lartë publik, duke marrë parasysh që kjo lloj shkelje përbën një vepër penale sipas Kodit Penal të Republikës së Kosovës.

Në lidhje me nën fushën e tretë, përkatësisht me Rregullat e Lobimit, Kosova ende nuk ka rregulla në fuqi. Zbatimi i rregullave të tilla ka shumë vlerë, në mënyrë që të gjitha aktivitetet e lobimit të bëhen publike dhe mbrojtjes së tyre t'i jepet interesit publik.

Transparenca

Parlamenti i Kosovës shënoi 78% të tregusve në parimin e Transparencës. Ndërkohë, Mali i Zi mbetet përsëri udhëheqësi me rezultatin 79%. Parimi i transparencës përmban si pjesë të tij informacioni organizativ, buxhetin dhe procedura e prokurimeve publike që duhet të jenë në dispozicion dhe publikuar online. Kuvendi i Kosovës mori një rezultat të mirë për nën fushën e informacionit për nivelin organizativ të Kuvendit. Kjo komponent varet nga cilësia dhe sasia e informacionit në lidhje me funksionimin e Parlamentit. Pas nënshkrimit të deklaratës së hapjes, Kuvendi zbatoi një plan veprimi për një Kuvend të hapur dhe transparente që do të zbatohet deri në vitin 2020.

Ueb faqja zyrtare e Kuvendit ofron qasje të lehtë në ligje, ndryshime, projektligje, rregullore, strategji dhe raporte pune. Një veçori tjetër që kontribuon në transparencën e Kuvendit është sistemi për monitorimin e procedurës Legjislative (Legislative Tracking System) që u mundëson qytetarëve të përfshihen më shumë në procesin legjislativ pasi që ata mund të gjurmojnë secilën fazë për një ligj të caktuar.

Regjistrat mbi votimet e deputetëve nga seancat plenare të Kuvendit publikohen gjithashtu në ueb-faqen e internetit. Për më tepër, Kuvendi kryen video transmetim të seancave plenare, të cilat në tërësi inkurajojnë pjesëmarrjen aktive të qytetarëve në procesin legjislativ, duke forcuar kështu rolin e Kuvendit si një institucion.

Në krahasim me vitet e kaluara, Kuvendi i Kosovës gjithashtu po bën përparim në transparencën në lidhje me prokurimin publik. Qytetarët tani mund t'i qasen kontratave në procedurat e prokurimit publik, të cilat janë në dispozicion, si dhe rezultatet e ofertave kryesore të prokurimit publik. Megjithatë, ka hapësirë për përmirësim pasi planifikimi i procesit të prokurimit publik nuk është ende në dispozicion të publikut.

Në anën tjetër, Kuvendi ka filluar të botojë raporte të hollësishme financiare mbi baza tremujore dhe vjetore në lidhje me shpenzimet e tij. Megjithatë, të dhënat e siguruara janë të vështira për t'u lexuar për njerëzit që nuk janë të njohur me procesin e buxhetimit dhe nuk janë të lexueshme për shkak të formatit që përdoret.

Sidoqoftë, ky është një moment historik domethënës nga viti i kaluar dhe tregon gatishmërinë e Kosovës për të bërë ndryshime të shpejta dhe efektive. Një rekomandim, i cili erdhi edhe nga matja e vitit të kaluar, është që të publikohet i të ashtuquajturit buxheti i qytetarit (Citizens' budget), në mënyrë që të rritet transparenca e Kuvendit si pjesë e Buxhetit të Shtetit. Buxheti i qytetarit është një mënyrë për të thjeshtuar e buxhetit kompleks institucional në një format të thjeshtë për t'u kuptuar nga të gjithë qytetarët, në funksion të rritjes së transparencës fiskale.

Metodologjia e Hulumtimit

Niveli i hapjes është një kusht kyç për ekzistimin e një demokracie funksionale, pasi që i lejon qytetarët të marrin informacionin e nevojshëm për të marrë pjesë në jetën publike, të kontribuojnë në vendimmarrjen efektive dhe të mbajnë institucionet përgjegjëse për politikat që ato nxjerrin. Disa shtete ndërmarrin veprime specifike drejt rritjes së transparencës dhe llogaridhënies së tyre ndaj qytetarëve. Indeksi rajonal i nivelit të hapjes së parlamentit është krijuar në mënyrë që të vlerësohet se deri në çfarë mase qytetarët e Ballkanit Perëndimor marrin informacion të plotë dhe të kuptueshëm nga institucionet e tyre.

Indeksi i Hapjes Rajonale mat shkallën në të cilën institucionet e vendeve të Ballkanit Perëndimor janë të hapura për qytetarët dhe shoqërinë, bazuar në katër parime: (1) transparencën (2) qasshmërinë (3) integritetin dhe (4) ndërgjegjësimin. Parimi i transparencës nënkupton që informacionet organizative, buxheti dhe procedurat e prokurimit publik të jenë të disponueshme dhe të publikuara publikisht. Mundësia e përdorimit i referohet sigurimit dhe respektimit të procedurave për qasje të lirë në informacion dhe përmirësimin të qasjes të informacionit përmes mekanizmit të dëgjimeve publike dhe fuqizimit të ndërveprimit me qytetarët. Integriteti përfshin mekanizma për parandalimin e korrupsionit, zbatimin e Kodit të Etikës dhe rregullat e lobimit. Parimi i fundit, efikasiteti, ka të bëjë me monitorimin dhe vlerësimin e politikave të zbatuara nga institucionet.

Duke u bazuar në standarde ndërkombëtare, rekomandime dhe shembuj të praktikave të mira, këto parime janë përpunuar më tej përmes treguesve specifikë sasiorë dhe cilësor që vlerësohen në bazë të disponueshmërisë së informacionit në faqet zyrtare në internet të institucioneve, cilësinë e kornizës ligjore për çështje individuale, dhe burime të tjera të informacionit publik si dhe pyetësorë të dërguar në institucione.

Mbledhja e të dhënave u pasua me procesin e verifikimit të të dhënave e cila rezultoi në marzhë të gabimit prej +/- 3%. Matja është kryer në periudhën nga dhjetori 2018 deri në fund të shkurtit 2019. Një grup rekomandimesh dhe udhëzimesh drejtuar institucioneve është zhvilluar më baza e rezultateve të hulumtimit. Seti i rekomandimeve dhe udhëzuesve, i drejtuar institucioneve, u zhvillua në bazë të rezultateve të hulumtimit.

Hapja është një kërkesë kryesore e demokracisë sepse u mundëson qytetarëve të marrin informacionin dhe njohuritë e nevojshme për pjesëmarrje të barabartë në jetën politike, vendimmarrje efikase dhe mbajtjen e institucioneve përgjegjëse për politikat që zbatojnë.

Rreth ActionSEE

ACTION SEE (Accountability, Technology and Institutional Openness Network in the South East Europe region) është një rrjet i organizatave të shoqërisë civile që punojnë së bashku në promovimin e llogaridhënjes në regionin e Evropës Jug-Lindore, duke ngritur potencialin për aktivizëm qytetar, promovimin e të drejtave të njeriut dhe liritë në internet, dhe duke ndërtuar kapacitetet dhe interesimin brenda shoqërisë civile për të përdorur teknologjinë për promovimin e demokracisë.

Antarët themelor të organizatës janë Metamorphosis nga Maqedonia, Center for Democratic Transition nga Mali I Zi, Center for Research, Transparency and Accountability nga Serbia, dhe Why Not nga Bosnja dhe Herzegovina. ACTIONSEE punon me partnerët nga Shqipëria të organizatës MJAFT! dhe Open Data Kosovo nga Kosova.

Open Data Kosovo (ODK) beson se hapja e të dhënave publike është shumë e rëndësishme në ndërtimin e një qeverisjeje të mirë, transparente dhe llogaridhënëse. Prandaj, të dhënat e zotuar nga institucionet shtetërore duhet të jenë publike, lehtë të qasshme dhe të prezentohen në formate të hapura. Publikimi i të dhënave të institucioneve shtetërore përmban kushtin bazik që qytetarët, shoqëria civile, akademitë dhe palët tjera të interesuara t'i përdorin këto të dhëna për të ndikuar pozitivisht në shoqëri.

OPEN DATA KOSOVO

Adresa: Rruga "Ganimete Terbeshi" 26A, 10
000 Prishtina, Kosove

Email: info@opendatakosovo.org

Website: www.opendatakosovo.org

This project is funded by
the European Union

METAMORPHOSIS

 WFD
WESTMINSTER
FOUNDATION FOR
DEMOCRACY

 CRTA CENTER FOR RESEARCH
TRANSPARENCY AND
ACCOUNTABILITY

ZaštoNe?

 **ASOCIJACIJA ZA
BUDNARSKU
EVANGELIJU**

 ODK
OPEN DATA KOSOVO

 **LEVIJZA
MJAFT!**

The "Accountability, Technology and Institutional Openness Network in South East Europe - ACTION SEE" project is implemented by Metamorphosis Foundation, Westminster Foundation for Democracy, CRTA – Center for Research, Transparency and Accountability, Citizens Association Why not?, Center for Democratic Transition, Open Data Kosovo (ODK) and Levizja Mjaft!